

ELIAMEP Briefing Notes

13 /2012

Μάρτιος 2012

Αλβανική Πολιτική: Το ίδιο έργο από την αρχή

Δρ. Ιωάννης Αρμακόλας
Υπότροφος Ερευνητικής Έδρας «Σταύρος Κωστόπουλος»
Μπλεντάρ Φετάρ
Βοηθός Ερευνητής

Δεκατέσσερις μήνες έχουν περάσει από τα βίαια γεγονότα στα Τίρανα και το θάνατο τεσσάρων διαδηλωτών έξω από το κεντρικό κυβερνητικό κτήριο, που επανέφεραν μνήμες από τις ταραχές του 1997. Όμως η κεντροδεξιά κυβέρνηση του Δημοκρατικού Κόμματος (PD) και το αντιπολιτευόμενο Σοσιαλιστικό Κόμμα (PS) συνεχίζουν το παιχνίδι αλληλο-επίρριψης ευθυνών για τους θανάτους. Τα δύο μεγαλύτερα πολιτικά κόμματα της χώρας συνεχίζουν να προσπαθούν να συνδέσουν τους πολιτικούς τους αντιπάλους με εγκληματικές δραστηριότητες, αποδεικνύοντας για μια ακόμα φορά το έλλειμμα δημοκρατικής πολιτικής κουλτούρας. Δεν είναι λίγοι αυτοί που υποστηρίζουν ότι η μετά-σοσιαλιστική μετάβαση της Αλβανίας έχει σηματοδοτηθεί από τη συνεχή και καταστροφική για την πρόοδο της χώρας σύγκρουση των δύο βασικών πολιτικών δυνάμεων.

Μια σειρά από πρόσφατα γεγονότα θέτουν υπό αμφισβήτηση την ικανότητα του πολιτικού συστήματος να βαδίσει αποφασιστικά στο δρόμο των πολιτικών μεταρρυθμίσεων. Για παράδειγμα, ο πρωθυπουργός της χώρας και αρχηγός του Δημοκρατικού Κόμματος Sali Berisha πρότεινε πρόσφατα οι έρευνες για τους θανάτους της 21ης Ιανουαρίου 2011 να διεξαχθούν από νέο γενικό εισαγγελέα που θα εκλεγεί από τον νέο Πρόεδρο της Δημοκρατίας ο οποίος με τη σειρά του θα εκλεγεί από την κυβέρνηση τον επερχόμενο Μάιο. Αυτό συνεπάγεται αναβολή της υπόθεσης μέχρι τον Νοέμβριο οπότε και λήγει η θητεία της νυν γενικής εισαγγελέα Ina Rama. Συγχρόνως, η κυβέρνηση προχωρεί και σε άλλες αμφιλεγόμενες ενέργειες που επιδιώκουν να φέρουν ανεξάρτητους θεσμούς, όπως την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (INSTAT), υπό τον άμεσο έλεγχο του γραφείου του πρωθυπουργού. Τα αλβανικά κόμματα δεν δείχνουν ακόμα έτοιμα να παραιτηθούν των πολιτικών πλεονεκτημάτων που ο προσωρινός έλεγχος των ανεξάρτητων θεσμών τους προσδίδει.

Όλα αυτά συμβαίνουν καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση παρακολουθεί στενά τις αλβανικές πολιτικές εξελίξεις. Η Αλβανία είναι η μοναδική χώρα της οποίας η αίτηση για καθεστώς υποψήφιας χώρας στην ΕΕ έχει απορριφθεί δύο φορές και η Ένωση έχει καταστήσει σαφές ότι θα εξαρτήσει την πρόοδο της χώρας στη διαδικασία ένταξης από ουσιαστικά βήματα προόδου στις πολιτικές μεταρρυθμίσεις.

Η δικαστική διερεύνηση της διαδήλωσης της 21ης Ιανουαρίου 2011

Τον Ιανουάριο του 2012 η γενική εισαγγελία με επικεφαλής την Ina Rama προχώρησε στην έκδοση ενταλμάτων σύλληψης για τον διοικητή της εθνικής φρουράς Ndrea Prendi, τον προσωπικό του οδηγό Margarit Kume και τον επικεφαλής συστημάτων ασφαλείας του πρωθυπουργικού γραφείου Armando Kasa. Ο επικεφαλής της εθνικής φρουράς κατηγορείται για το θάνατο του διαδηλωτή Faik Myrtaj ύστερα από την βαλλιστική έρευνα που διεξήχθη από το FBI και επιβεβαίωσε ότι ο άτυχος διαδηλωτής είχε πυροβοληθεί από το όπλο του Prendi. Οι άλλοι δυο επιβαρύνονται με την κατηγορία της απόκρυψης των αποδεικτικών στοιχείων με σκοπό την συγκάλυψη των υπευθύνων καθώς προχώρησαν στην αλλαγή της κάνης του όπλου που χρησιμοποιήθηκε από τον επικεφαλής της εθνικής φρουράς και στην διαγραφή επίμαχων σημείων από την καταγραφή στις κάμερες παρακολούθησης.

Οι έρευνες συνεχίζονται επικεντρωμένες αυτή τη φορά στην βία που ασκήθηκε από ομάδα διαδηλωτών και στους πραγματικούς σκοπούς των διοργανωτών της διαδήλωσης. Για το σκοπό αυτό η γενική εισαγγελία ζήτησε την άρση βουλευτικής ασυλίας τριών βουλευτών του Σοσιαλιστικού Κόμματος που υπήρξαν και οι διοργανωτές της

Αλβανική Πολιτική: Το ίδιο έργο από την αρχή

διαδήλωσης. Στις ενέργειες αυτές η γενική εισαγγελία έχει την πλήρη υποστήριξη των ξένων διπλωματών στα Τίρανα και ιδιαίτερα του Αμερικανού πρέσβη. Ωστόσο, η υποστήριξη εκ μέρους της κυβέρνησης και της αστυνομίας είναι αμελητέα.

Κράτος δικαίου: Ένα βήμα μπροστά, δυο βήματα πίσω

Η θετική έκβαση των ερευνών που έδειξε τους υπευθύνους για τους τέσσερις θανάτους και η απόφαση της γενικής εισαγγελίας να ζητήσει την φυλάκιση τους θεωρήθηκε ένα βήμα προς τα εμπρός για το αλβανικό δικαστικό σύστημα προκειμένου να βελτιώσει την ήδη αρνητική εικόνα και να συντελέσει στη βελτίωση της εικόνας της χώρας στις Βρυξέλλες. Ωστόσο, οι πρόσφατες θετικές εξελίξεις επισκιάστηκαν από την αποκάλυψη συνομοσίας υψηλών στελεχών με σκοπό την συγκάλυψη των υπευθύνων και από τις προσπάθειες της κυβέρνησης να ελέγξει το δικαστικό σύστημα. Γενικά, η κατάσταση του κράτους δικαίου όπως προκύπτει από τις τελευταίες εξελίξεις είναι ιδιαίτερα προβληματική. Αν και το Σύνταγμα προβλέπει ένα ανεξάρτητο δικαστικό σώμα, στην πράξη τα δικαστήρια υπόκεινται σε πολιτικές πιέσεις, ιδιαίτερα από το εκάστοτε κυβερνών κόμμα.

Οι επιθέσεις στη Γενική Εισαγγελία

Ένα χρόνο πριν, ο Sali Berisha και η αστυνομία αρνήθηκαν, παραβιάζοντας με τον τρόπο αυτό το Σύνταγμα, να εκτελέσουν την εντολή της Γενικής Εισαγγελίας για την σύλληψη μελών της εθνικής φρουράς οι οποίοι θεωρούνταν ύποπτοι για τους θανάτους των τεσσάρων διαδηλωτών. Ένα χρόνο μετά ο πρωθυπουργός συνεχίζει τη ρητορική των επιθέσεων στο πρόσωπο της Ina Rama κατηγορώντας την για συνεργασία με την αντιπολίτευση και παραποίηση των στοιχείων της έρευνας για την 21η Ιανουαρίου 2011. Επιπλέον ο Sali Berisha έχει απειλήσει με συλλήψεις την γενική εισαγγελία και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κατηγορώντας τους για οργάνωση πραξικοπήματος με σκοπό την ανατροπή της δημοκρατικά εκλεγμένης κυβέρνησης του. Στην προσπάθεια της να διαλευκάνει υποθέσεις διαφθοράς στους κυβερνητικούς κόλπους η γενική εισαγγελία έχει βρεθεί στο στόχαστρο σκληρών επιθέσεων τόσο από την κυβέρνηση όσο και από τα κυβερνητικά μέσα ενημέρωσης. Οι απειλές για συλλήψεις ανώτερων στελεχών της δικαιοσύνης και της διοίκησης εναντιώνονται στην αρχή του διαχωρισμού των εξουσιών, κατατάσσοντας την Αλβανία στο φάσμα των χωρών με αδύναμους δημοκρατικούς θεσμούς.

Σκάνδαλα διαφθοράς και αίσθημα ατιμωρησίας

Τον Ιανουάριο, το Ανώτατο Δικαστήριο των Τιράνων αποφάσισε να αθώσει από τις κατηγορίες για διαφθορά τον πρώην Αναπληρωτή Πρωθυπουργό και νυν εταίρο του Berisha στον κυβερνητικό συνασπισμό Ilir Meta. Η απόφαση του δικαστηρίου να αθώσει τον αρχηγό του Σοσιαλιστικού Κινήματος για Ολοκλήρωση (LSI) παρόλο το αίτημα της εισαγγελίας για καταδίκη του κλόνισε την ελάχιστη εμπιστοσύνη που είχε απομείνει στους πολίτες για το δικαστικό σύστημα. Η υπόθεση Meta επιβεβαιώνει τη συνήθη εξέλιξη των πολιτικών σκανδάλων στην Αλβανία:

- Πρώτα, το σκάνδαλο γίνεται γνωστό.
- Στην συνέχεια, ο κατηγορούμενος παραιτείται των καθηκόντων του, χωρίς ωστόσο να αποδέχεται τις κατηγορίες.
- Ο πρωθυπουργός αποδέχεται την παραίτηση του ως μια πράξη ευθύνης.
- Οι έρευνες ξεκινάνε αλλά ποτέ δεν ολοκληρώνονται.
- Στο τέλος ο κατηγορούμενος επιστρέφει στα καθήκοντα του απολαμβάνοντας εκ νέου την ασυλία που του προσφέρει η θέση του.

Κάτω από την πολιτική πίεση της εκτελεστικής εξουσίας, το δικαστικό σύστημα της Αλβανίας αδυνατεί να καταδικάζει προεξέχουσες προσωπικότητες που εμπλέκονται σε υποθέσεις διαφθοράς. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί ένα αίσθημα απαισιοδοξίας στους πολίτες σχετικά με την εσωτερική κατάσταση της χώρας και την

Αλβανική Πολιτική: Το ίδιο έργο από την αρχή

λειτουργία της δικαιοσύνης, ενισχύοντας το αίσθημα της ατιμωρησίας. Ο Μέτα κατάφερε να πείσει το δικαστήριο για την αθωότητα του, ωστόσο θα είναι δύσκολο για εκείνον να κάνει το ίδιο με το ευρύ κοινό. Για τους τελευταίους, η απόφαση του δικαστηρίου υπήρξε απλά το τελευταίο επεισόδιο μιας κωμωδίας που είχε αρχίσει το προηγούμενο έτος.

Η προηγούμενη εμπειρία και η τελική έκβαση των πολιτικών σκανδάλων δεν αφήνουν περιθώρια αισιοδοξίας. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το Δείκτη Αξιολόγησης Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας (Transparency International Corruption Perception Index), τα επίπεδα διαφθοράς στην Αλβανία έχουν αυξηθεί επικίνδυνα τα τελευταία χρόνια: η χώρα σκαρφάλωσε από την 87η θέση το 2010 στη 95η το 2011. [Βλέπε πίνακα]

Συμμετοχή των πολιτικών δυνάμεων ή απλά ένα πολιτικό παιχνίδι;

Ο καινούργιος χρόνος, που θεωρείται σημείο καμπής για την χώρα όχι μόνο λόγω της επετείου για τα 100 χρόνια από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας αλλά και λόγω πολλών πολιτικών εξελίξεων που τρέχουν τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο, βρήκε το κυβερνών κεντροδεξιό κόμμα και την αντιπολίτευση στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Ύστερα από δύο χρόνια βαθιάς πολιτικής κρίσης ανάμεσα στην κυβέρνηση και την αντιπολίτευση που παρέλυσε πολιτικά την χώρα, η αντιπολίτευση αποφάσισε να επιστρέψει στο κοινοβούλιο τον Σεπτέμβριο του 2011, καθιστώντας εφικτή την ψήφιση νομοσχεδίων που αφορούν την μελλοντική ένταξη της Αλβανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και για τα οποία απαιτείται αυξημένη ειδική πλειοψηφία. Όσο οι σοσιαλιστές και οι δημοκρατικοί πασχίζουν να καταλήξουν σε μια ομόφωνη συμφωνία που θα βελτιώσει το ελαττωματικό εκλογικό σύστημα, οι πολιτικοί αναλυτές και οι αρχηγοί των μικρότερων πολιτικών κομμάτων εμφανίζονται ιδιαίτερα απαισιόδοχοι για μια θετική έκβαση.

Χώρα	2010		2011	
	Κατάταξη	Σκορ	Κατάταξη	Σκορ
Αλβανία	87	3.3	95	3.1
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	91	3.2	91	3.2
Κόσσοβο	110	2.8	112	2.9
ΠΓΔΜ	62	4.1	69	3.9
Μαυροβούνιο	69	3.7	66	4
Σερβία	78	3.5	86	3.3

Η πολιτική συμφιλίωση μεταξύ Berisha και Rama θεωρείται από αναλυτές ως μια προσωρινή ανακωχή ανάμεσα στα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα ή, ακόμα χειρότερα, ένα πολιτικό τέχνασμα που οι πολιτικοί στην Αλβανία επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν προκειμένου να δημιουργήσουν ένα εκλογικό σύστημα το οποίο θα εξυπηρετεί τα δικά τους πολιτικά συμφέροντα. Πολλοί υπενθυμίζουν την αντίστοιχη εμπειρία του πρόσφατου παρελθόντος. Το 2008, το πολιτικό παζάρεμα οδήγησε σε έναν εκλογικό κώδικα που άλλαξε της ισορροπίας δυνάμεων υπέρ των δυο μεγαλύτερων πολιτικών κομμάτων, ζημιώνοντας τα μικρότερα κόμματα.

Προοπτικές

Είναι σαφές ότι οι εξελίξεις στην Αλβανία είναι ανησυχητικές

- Εάν η κυβέρνηση επεκτείνει τον έλεγχο σε περισσότερους ανεξάρτητους θεσμούς, η πορεία εκδημοκρατισμού της Αλβανίας θα υποστεί νέο βαρύ πλήγμα.
- Η κομματική πόλωση σχετικά με τις έρευνες για τα γεγονότα της 21ης Ιανουαρίου 2011 και οι επιθέσεις στους ανεξάρτητους θεσμούς αποδυναμώνουν την εικόνα των αλβανικών δημοκρατικών θεσμών.
- Αν οι πολιτικές δυνάμεις δεν εξασφαλίσουν την απρόσκοπτη λειτουργία των θεσμών είναι απίθανο να υπάρξει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή θετική αξιολόγηση της αίτησης υποψηφιότητας της χώρας.

Αλβανική Πολιτική: Το ίδιο έργο από την αρχή

Οι Αλβανοί πολιτικοί επιθυμούν να συνδυάσουν τα 100 χρόνια από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Αλβανίας με την απόκτηση του καθεστώτος υποψηφίας χώρας. Για αυτό το λόγο στις δημόσιες δηλώσεις τους εμφανίζονται ιδιαίτερα αισιόδοξοι για την έκβαση του πολιτικού διαλόγου μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης. Ωστόσο, καθώς η εικόνα της πολιτικής κατάστασης στη χώρα δεν έχει ακόμα ξεκαθαριστεί πολλοί αναλυτές είναι απαισιόδοξοι. Μια συμφωνία επιφανειακής μόνο υιοθέτησης των ευρωπαϊκών μεταρρυθμίσεων θα αποτελούσε μια αρνητική έκβαση. Και αυτό γιατί μακροπρόθεσμα θα κλιμάκωνε ακόμα περισσότερο το αίσθημα πολιτικού αδιεξόδου. Το ερώτημα είναι αν η ανακωχή ανάμεσα στα δύο μεγαλύτερα κόμματα μπορεί να επιβιώσει ξεπερνώντας τις επερχόμενες προκλήσεις, με πρώτη την εκλογή του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας το Μάιο του 2012. Η εκλογή αποτελεί μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για να αλλάξει η ‘αμαυρωμένη’ εικόνα της αλβανικής δημοκρατίας και να ξεμπλοκαριστούν οι ενταξιακές διαδικασίες. Ωστόσο, το προβληματικό παρελθόν των δύο μεγαλύτερων κομμάτων και οι προσωπικές φιλοδοξίες πολλών πολιτικών ηγετών δεν αφήνουν πολλά περιθώρια αισιοδοξίας.

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Λεωφ. Βασιλ. Σοφίας 49, 10676 Αθήνα | Τηλ. +30 210 7257 110 | Fax +30 210 7257 114 | E-mail eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεών του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρείται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Ιδρύματος..

Learn more about our work - Visit our website at www.eliamep.gr/en and our blog at <http://blogs.eliamep.gr/en>
Should you wish to **unsubscribe** from our mailing list please send a blank message to unsubscribe@eliamep.gr